
**ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՆՄՈՒՇՆԵՐԻ
ՀԱՎԱՔՈՒՄ ՕՊԵՐԱՏԻՎ-ՀԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՄԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Բազրատյան Ազատ

*ՀՀ ՆԳՆ կրթահամալիրի ակադեմիայի
օպերատիվ-հետախուզական գործունեության և
քրեագիտության ամբիոնի դոցենտ,
ոստիկանության փոխգնդապետ,
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ*

DOI: 10.63925/18294847-2025.19op-02

Համառոտագիր: Հոդվածում քննարկվում են համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառման օրենսդրական ամրագրման հարցերը: Միաժամանակ փորձաքննության համար նմուշ ստանալ վարութային գործողությունը նշված միջոցառմամբ փոխարինելու վերաբերյալ տարբեր կարծիքները համադրվում են ազգային օրենսդրության, այդ թվում՝ նախադեպային իրավունքի նորմերի հետ: Հիմնավորվում է նաև օպերատիվ եղանակով ստացված նմուշները փորձագիտական հիմնարկ ներկայացնելու և այդ արդյունքներով դատավարական գործողություն կատարելու անհրաժեշտությունը: Այս առումով առաջարկվում է ընդհանուր մոտեցում ձևավորել օպերատիվ-հետախուզական և քննչական մարմինների համար՝ հաշվի առնելով գործողությունների հերթականությունը:

Բանալի բառեր՝ օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն, օպերատիվ-հետախուզական միջոցառում, համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքումը, փորձաքննության համար նմուշ ստանալը, փորձագիտական հետազոտություն:

Համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումը բնութագրվում է որպես նյութերի, առարկաների, իրերի, փաստաթղթերի և այլ նշումների հավաքում՝ համեմատություններ և ուսումնասիրություններ կատարելու համար: Կարևոր նշանակություն ունեցող այս միջոցառումը ներկայումս չունի լայն կիրառում, ինչը մեծապես պայմանավորված է նմուշների փորձագիտական հետազոտման և դրա արդյունքների դատավարական գործածման հեռանկարի բացակայությամբ: Նախքան քննարկումն այդ ուղղությամբ զարգացնելն առաջին հերթին անդրադառնանք իրավական ձևակերպման անճշտություններին: Ըստ վերը նշված սահմանման՝ նյութերի, առարկաների, իրերի և փաստաթղթերի հետ մեկտեղ համեմատական հետազոտությունների օբյեկտ են համարվում նաև այլ նշումները, սակայն անհրաժեշտ է օգտագործել **նմուշ** բառը, քանի որ **նշման** ամրագրումը տեխնիկական բացթողման հետևանք է: Դրա հետ մեկտեղ, օպերատիվ-հետախուզական օրենքն իր մեջ ներառում է ուսումնասիրվող միջոցառման երկու անվանում՝ առաջացնելով եզրութաբանական խառնաշփոթ: Այսպես, «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածում այն կոչվում է համեմատական հետազոտումների նմուշների հավաքում, իսկ նույն օրենքի 17-րդ հոդվածում՝ համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքում: Անվանումներից առաջինում **համար** բառի բացակայությունն էապես փոխում է միջոցառման իմաստը, և այն ընկալվում է որպես համեմատական հետազոտման արդյունք հանդիսացող նմուշների ձեռքբերում, մինչդեռ միջոցառման նպատակն է հավաքել նմուշներ՝ հետագա հետազոտությունների համար: «Համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքում» անվանումն առավել հստակ է փոխանցում քննարկվող միջոցառման էությունը:

Համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքման օրենսդրական հասկացությունը չի սահմանափակում նմուշների տեսակները: Որոշ հեղինակների կարծիքով այս միջոցառումը վերաբերում է միայն նյութական օբյեկտներին¹, բայց արդարացիորեն համաձայնենք, որ համակարգչային ծրագրերը, տեխնոլոգիաները չեն դասվում նյութական

---

¹ Տե՛ս, օրինակ, **Дубоносов Е. С.**, Основы оперативно-розыскной деятельности: Курс лекций / Под ред. **Г. К. Синилова**. – М.: ЮИ МВД РФ, Книжный мир, 2002. – էջ 99:

օբյեկտների շարքին²: Այդ նմուշները հաճախ ստացվում են օպերատիվ-հետախուզական այլ միջոցառումների ընթացքում, օրինակ՝ շենքերի, շինությունների, կառույցների, տեղանքի և տրանսպորտային միջոցների հետազոտմամբ: Դրան հաջորդող ուսումնասիրությունները չեն ընդգրկվում համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքման մեջ:

Համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումը դատավարական գործողությանն այլընտրանք դիտարկելու մասին տարբեր տեսակետներ են արտահայտվում: Մասնավորապես, Յու. Կուդրյավցևան անթույլատրելի է համարում դատավարական գործողության փոխարինումն օպերատիվ-հետախուզական միջոցառմամբ և դատավարական գործողությամբ ակնկալվող նմուշների ձեռքբերումն օպերատիվ-հետախուզական միջոցառմամբ: Տեղեկատվությունն ապացույց է միայն այն դեպքում, երբ նյութերն ստացվում են դատավարական կարգով՝ պահպանելով մարդու իրավունքների երաշխիքները³: Ըստ 2017 թվականի սեպտեմբերի 28-ի Ռուսաստանի Դաշնության Սահմանադրական դատարանի № 2211 որոշման՝ քննիչի հանձնարարությամբ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումները ոչ թե հակադրվում, այլ համաձայնեցվում են վարության գործողություններին: Այս տրամաբանությունն ընդունելով և սխալ համարելով վարույթի սահմաններում օպերատիվ եղանակով նմուշներ հավաքելու անթույլատրելիության մոտեցումը՝ Ա. Սուդնիցինի կարծիքով նմուշներն ինքնակամ ներկայացնելուց հրաժարվելու վերաբերյալ անձի դիմումի առկայությունը բավարար չէ օպերատիվ-հետախուզական նշված միջոցառումն անցկացնելու համար: Անձի հրաժարումն ստանալուց հետո նախևառաջ պետք է հաշվի առնել նմուշները հարկադրաբար ստանալու դատավարական այլընտրանքի հնարավորությունը և միայն դրանից հետո դիմել օպերատիվ-հետախուզական միջոցառման օգնությանը⁴:

² Տե՛ս **С.И. Захарцев**, Оперативно-розыскные мероприятия в России и за рубежом: Монография. / Под общ. ред. **В.П. Сальникова**, – СПб.: Санкт-Петербургский университет МВД России, 2003. – էջ 32:

³ Տե՛ս **Кудрявцева Ю. А.** Получение образцов для сравнительного исследования в уголовном судопроизводстве России (процессуальная природа, порядок, доказательственное значение): автореферат ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / **Ю. А. Кудрявцева**. – Челябинск, 2013. – էջ 9:

⁴ Տե՛ս **Судницын А. Б.** Негласное получение биологических образцов для сравнительного исследования при производстве по уголовному делу: альтернатива процессуальному действию или подмена оперативно-розыскным мероприятием? // Вестник Сибирского юридического института МВД России. – 2019. – № 4 (37). – 16-20 էջեր:

Առաջնորդվելով ՀՀ քրեական դատավարության 254-րդ հոդվածով՝ բացառապես դատավարական կանոնների պահպանմամբ ձեռք բերված նմուշներն են ենթարկվում փորձագիտական հետազոտման՝ ապացուցողական զամբյուղում հետազայում ներառվելու համար: Տվյալ դեպքում խոսքը բնավ փորձաքննության համար նմուշ ստանալ վարության գործողությունն ուսումնասիրվող միջոցառմամբ փոխարինելու մասին չէ: Այնուհանդերձ, օպերատիվ-հետախուզական գործունեության արդյունքները կարող են ունենալ ազատ կամ պայմանականորեն ազատ նմուշների կարգավիճակ՝ առաջացել են մինչև հանցավոր ոտնձգությունը և որևէ կապ չունեն դրա հետ կամ այն կատարելուց հետո, սակայն հիմք չեն փորձաքննություն նշանակելու համար: Նույնի մասին են վկայում նաև դատաքննության նյութերը: Այսպես, չհամաձայնելով դատաձայնագրային փորձաքննության արդյունքներն անթույլատրելի ճանաչելու պնդմանը՝ ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանը հաստատում է, որ ներքին դիտում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառմամբ ստացված ձայնագրությունը փորձագիտական հիմնարկին տրամադրվել է ոչ թե որպես փորձարարական, այլ որպես ազատ նմուշ: Ձայնի նույնականացման համար հիմք են հանդիսացել քննչական և դատական գործողությունների ընթացքում կատարված ձայնագրությունները: ՀՀ քրեադատավարական օրենքն օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների արդյունքները որպես ձայնի ազատ նմուշ գործածելու և փորձագետին տրամադրելու որևէ սահմանափակում չի նախատեսում⁵: Ըստ էության՝ ներքին դիտման արդյունքները վերը նշված պարագայում փորձագիտական հիմնարկ են ներկայացվել դատավարական գործողությամբ ստացված ձայնի նմուշի հետ նույնականությունը պարզելու նպատակով:

Անձի իրավունքները և հիմնական ազատություններն էականորեն սահմանափակող վարության գործողությունների համար հիմք հանդիսացող օպերատիվ-հետախուզական գործունեության արդյունքներին առաջադրվում են ավելի խիստ պահանջներ: Այսպես, թիվ ԵՇԴ/0073/07/15 քրեական գործի մասին ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի որոշման համաձայն՝ քնակարանի խուզարկության ինքնուրույն հիմք են օպերատիվ տվյալները, որոնք հնարավոր

---

⁵ Նկատի են ունեցվում ՀՀ քրեական դատավարության նախկին օրենսգրքի նորմերը: Տե՛ս https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=13229323905403056, 2023 թվականի մայիսի 26-ին ընդունված ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշումը քրեական գործ թիվ ԵՇԴ/0088/01/17 մասին:

է գնահատել: Գնահատման ընթացքում հաշվի են առնվում օպերատիվ-հետախուզական մի շարք միջոցառումների դատական վերահսկողության պահանջը որպես օրինականության երաշխիք, արդյունքների ամրագրման եղանակները, տեղեկությունների ստացման աղբյուրի բացահայտման փաստը և այլն: Այլ դեպքերում օպերատիվ տվյալներն օգտագործվում են խուզարկություն կատարելու անհրաժեշտության հարցը լուծելիս⁶: Սակայն այս կանոնները նույնությամբ չեն տարածվում օպերատիվ այն տվյալների վրա, որոնք հիմք են առանց նախնական դատական վերահսկողության վարութային գործողությունների համար: Օրինակ՝ հանցագործությանն անձի առնչության մասին վկայող օպերատիվ հարցման արդյունքները կարող են հիմնավորել փորձաքննության համար նմուշ ստանալ վարութային գործողության կատարումը: Ինչ վերաբերում է ուղղակիորեն համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառմանը, ապա այստեղ նույնպես հնարավոր է հստակեցնել հանցավոր ոտնձգության մասնակիցների շրջանակը՝ խուսափելով լայնածավալ վարութային գործողություններից և նախատեսված պլանների բացահայտումից: Այս առումով երբեմն բավարար է օպերատիվ ստորաբաժանման աշխատակցի անմիջական ուսումնասիրությունը: Այսպես, օպերատիվ ստորաբաժանման աշխատակիցն օպերատիվ եղանակով ձեռք բերված ձեռագրի նմուշը համեմատում է դեպքի վայրում հայտնաբերված գրությունում առկա ձեռագրի հետ: Բայց և այնպես, համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառման արդյունքների իրացումը պահանջում է նաև փորձագիտական հետազոտություն՝ հատկապես օպերատիվ-հետախուզական միջոցառմամբ այդ արդյունքները գնահատվելու անհրաժեշտության դեպքում, երբ ստացվում են նմուշների այնպիսի տեսակներ, ինչպիսիք են արյունը, թուփը, քրտինքը և այլն: Որպես ազատ կամ պայմանականորեն ազատ նմուշներ՝ օպերատիվ-հետախուզական գործունեության արդյունքները, կարծում եմ, կարող են ներկայացվել փորձագիտական հիմնարկ, և այս տեսանկյունից ՀՀ քրեական դատավարության գործող օրենսգիրքը սահմանափակում նույնպես չի նախատեսում: Միաժամանակ նկատենք, որ նախկինում ՀՀ ներքին գործերի նախարարության կազմում գտնվող փորձաքրեագիտական

⁶ Տե՛ս https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=13229323905402019, <https://www.arlis.am/>:

ծառայությունը ներկայումս ՀՀ քննչական կոմիտեի կառուցվածքային ստորաբաժանումն է, ինչը լրացուցիչ երաշխիք է քրեական վարույթի ընթացքում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառմամբ ձեռք բերված նմուշները փորձագիտական հաստատություն ներկայացնելու համար: Անշուշտ, փորձաքննության արդյունքներն այդ դեպքերում չունեն ապացուցողական նշանակություն, սակայն հիմք են հանդիսանում դատավարական կարգով նմուշ ստանալու և փորձագիտական հետազոտություն կատարելու համար: Բացի նրանից, որ փորձաքննության համար նմուշ ստանալ վարության գործողությունը չի պահանջում դատարանի որոշում, քննարկվող օպերատիվ-հետախուզական միջոցառման արդյունքները շոշափելի են և չեն ընկալվում որպես վերացական օպերատիվ տվյալներ: Հիշատակված գործողությունների ճիշտ հերթականությունը կարող է ուղեցույց լինել օպերատիվ-հետախուզական և քննչական մարմինների համատեղ աշխատանքում:

Այսպիսով, անհրաժեշտ են համարում «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքում նախատեսել փոփոխություններ՝ համեմատական հետազոտությունների համար նմուշների հավաքում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառման օրենսդրական ամրագրման բացթողումները վերացնելու նպատակով, ինչպես նաև ընդհանուր մոտեցում ձևավորել օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ և վարության գործողություններ ծրագրելիս և իրականացնելիս:

:

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ СБОРА ОБРАЗЦОВ ДЛЯ СРАВНИТЕЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Багратян Азат

*Доцент кафедры оперативно-розыскной
деятельности и криминалистики
академии образовательного комплекса МВД РА,
подполковник полиции,
кандидат юридических наук, доцент*

Аннотация. В научной статье изучаются проблемы законодательного оформления сбора образцов для сравнительного исследования. В этой связи различные мнения о возможности замены процессуального действия указанным оперативно-розыскным мероприятием сопоставляются с нормами национального законодательства, в том числе прецедентного права. Вместе с этим обосновывается необходимость передачи экспертному учреждению образцов, полученных оперативным путем, и на основе этих результатов проведения надлежащего процессуального действия. С учётом определённой последовательности действий предлагается выработать общий подход для оперативно-розыскных и следственных органов.

Ключевые слова: оперативно-розыскная деятельность, оперативно-розыскное мероприятие, сбор образцов для сравнительного исследования, получение образцов для экспертизы, экспертное исследование.

THE CHARACTERISTICS OF THE EMPLOYMENT OF THE RESULTS OF THE SAMPLE COLLECTION FOR THE COMPARATIVE ANALYSIS

Bagratyan Azat

*Associate Professor at the Chair of
Operative-Search Activity and Criminology,
Police Academy of the Ministry of
Interior Affairs of the Republic of Armenia,
Police Semi-Colonel,
Doctor of Law*

Summary: This article studies the problems of legislative stipulation of the samples collection for the comparative analysis. With this regard different opinions on the possibility of the replacement of legal proceedings indicated by the operative-search measures are juxtaposed with the national legislative norms including the Case Law. Along with this, the necessity of introducing the samples to the expert institution and based on these results the conduct of legal proceedings is being substantiated. Given the sequence of actions, a common approach is suggested to form for the operative-search and investigative authorities.

Keywords: operative-search activity, operative-search measures, the sample collection for the comparative analysis, obtaining sample for expertise, expert research.

Հոդվածը գրախոսվել է՝ 10.01.2025թ.
Ներկայացվել է փպագրության՝ 25.01.2025թ.